Opłata pocztowa opłacona ryczałtem.

Rok X. Zakopane, sobota 21 lutego 1931 r. Nr. 8.

ZAKOPANE

Organ Związku Przyjaciół Zakopanego

Cena 30 groszy | Z LISTĄ GOŚCI | Przedpłata kwartalna 4 zł

Sport w uzdrowiskach.

W jednym z ostatnich numerów „Kurjera Warszawskiego" zamieszczono artykuł p. Jana Cz. (red. Jan Czempiński) p. t. „Zadania i cele uzdrowisk", poświęcony ciekawemu zagadnieniu organizowania w zdrojowiskach i uzdrowiskach imprez sportowych na większą skalę. Uwagi i rozważania te spowodowała rozbieżność zapatrywań, co do właściwości urządzenia ostatnich hokejowych mistrzostw świata w Krynicy. Pan Jan Cz. artykuł swój zaczyna od wyszczególnienia powodów, dla których część społeczeństwa poddaje krytyce organizację tychże na terenie Krynicy. Jednym z pierwszych zarzutów, to wysokość kosztów, które według pogłosek miały wynosić miljon złotych, a według obliczeń dyrekcji Krynicy-zdroju wyniosły około 300.000 zł. Dalszy zarzut przeciwników — w sporej części lekarzy, polega na poglądzie, iż uzdrowiska powinny pracować wyłącznie w zasadniczym swym kierunku, czyli jako stacje leczniczo-wypoczynkowe — gdyż „cisza jest niezbędnym warunkiem wypoczynku zmęczonych nerwów. „Dalszy zarzut dotyczy wydatkowania pieniędzy na inwestycje sportowe, zamiast na inwestycje zmierzające w kierunku „doprowadzenia poziomu do dzisiejszych wymagań zarówno naukowo-zdrowotnych, jak złączonych z zapewnieniem należytego komfortu gościom" z konkluzją, że „szkoda przeto przy obecnych poważnych trudnościach materjalnych wszelkich sum, wydatkowanych nie na bezpośrednie cele uzdrowiska", i przytacza pozatem głos jednego z lekarzy-praktyków:

„...Niewątpliwie zawody sportowe ściągnęły do Krynicy znaczny zastęp nowych gości. Ale jednocześnie supremacja czynnika sportowego osłabiła sezon leczniczo-wypoczynkowy w zimie. Osoby, pragnące wypocząć w ciszy, bądź wyjechały do innych uzdrowisk, bądź opóźniły swój przyjazd do Krynicy. Nadto widoczne było, iż zawody sportowe, związane z olbrzymim ruchem w całej Krynicy, odrywały osoby istotnie chore i leczące się od prawidłowej kuracji, gdyż zupełnie naturalna ciekawość ludzka zmuszała je do uczestniczenia w zawodach w charakterze widzów i do intensywnego a nieraz męczącego życia rozrywkowo-towarzyskiego."

Porusza następnie p. Jan Cz. sprawę urządzania imprez sportowych od szeregu lat na terenie Zakopanego i dochodzi do następującego wniosku:

„Zakopane jednak ma zgoła inny charakter. Nie posiada specyficznych walorów leczniczych poza znakomitem powietrzem górskiem i oczywiście słońcem, co ściąga sporą ilość osób z chorobami przewodu oddechowego do gruźlicy otwartej włącznie. Natomiast **główny kontyngent gości stanowią osoby zdrowe, nie potrzebujące kuracji, szukające zaś wrażeń sportowych i wszelkich rozrywek. Stąd wniosek, iż dla Zakopanego rozwój sportów może stanowić ważny, dodatni czynnik powodzenia,** natomiast w uzdrowiskach o tak potężnych środkach leczniczych, jak Krynica, supremacja sportu może wpływać ujemnie na właściwy charakter uzdrowiska."

Pan Jan Cz. nie ogranicza się do zarzutów, ale podaje równocześnie głosy strony przeciwnej i wyszczególnia bardzo ważny atut, jakim jest skuteczność tego rodzaju propagandy dla uzdrowiska w całym świecie — jako najważniejszy atut przemawiający za organizowaniem

i poza Zakopanem, a przedewszystkiem w Krynicy, imprez sportowych i kończy je słowami dyr. Nowotarskiego:

„Gdyby w Krynicy wytrysnął nagle nowy zdrój o potężnych wartościach leczniczych, nie miałoby to tak dużego znaczenia propagandowego, jak międzynarodowe zawody sportowe...“

Z tego wniosek, że Krynica nie ma zamiaru stanąć w miejscu, a przeciwnie po linji wytkniętej tegorocznemi mistrzostwami świata w hokeju iść dalej naprzód. Dobrze to wiedzieć.

Ale czy uwaga p. dyr. Nowotarskiego, podana na samym końcu, jest słuszną, wątpimy. Gdyż gdyby 300.000 zł wydane na urządzenie mistrzostw przeznaczono na propagandę prasową samych źródeł, na stałą i systematyczną akcję uświadamiającą o walorach leczniczych Krynicy w kraju i zagranicą, osiągniętoby z pewnością ten sam skutek, bez uszczerbku w „sezonie leczniczo-wypoczynkowym“, o którym powiada jeden z lekarzy-praktyków, oraz bez niepotrzebnego robienia konkurencji Zakopanemu, nie posiadającemu takiego skarbu, jakiemi są wody mineralne.

Że słuszną jest uwaga, iż „Zakopane ma zgoła inny charakter“ i że Zakopanemu imprezy sportowe nie szkodzą, a przeciwnie pomagają, nikt chyba nie wątpi. Zakopane ma jeszcze jedno plus, o które p. Jan Cz. nie wspomina, — to wielką rozległość. która pozwoliłaby nawet przy silniejszem rozwinięciu się jego, jako stacji leczniczej, pomieścić wszystkich bez najmniejszego uszczerbku. Krynica natomiast ściśnięta w szczupłe ramy, pogodzić tych dwu zagadnień nigdy nie będzie w stanie. Cóż bowiem szkodzić może chorym leczącym się w Zakopanem w sanatorjach np. na Gubałówce, lub w Kościeliskach. fakt istnienia stadjonu sportowego i odbywających się na nim imprez sportowych np. na Bystrem, Pardałówce, czy nawet pod Krokwią. Już sama rozległość Zakopanego przemawia za tem, że jest ono predestynowane na zimową a nawet letnią stację sportów.

Niechaj więc Krynica dobrze zastanowi się nad tym problemem i zbytnio nie entuzjazmuje się tem, co jej nawet szkodę przynieść może, a my Zakopiańczycy, pamiętając ostatnią uwagę znakomitego włodarza Krynicy — o dużem znaczeniu propagandowem sportów, dla danej miejscowości, nie ustawajmy w pracy nad rozwojem tej dziedziny na naszym terenie i kroczmy dalej drogą wytkniętą nam przez Prezydjum Komitetu Imprez Sportowych, popierając jego wysiłki w każdym kierunku.

W tej chwili stajemy u końca tegorocznego zimowego sezonu sportowego. Z wielkim wysiłkiem i przy pomocy zarządu miasta i uzdrowiska udało się jakoś nakreślony jesienią program wykonać Przyznać jednak musimy, że społeczeństwo zakopiańskie w bardzo nikłym stopniu poparło te wysiłki w tym roku, ograniczając się głównie do uczęszczania i to w dodatku głównie za darmo na imprezy — a to źle!... Tak dalej być nie może. Musimy wreszcie zrozumieć, że to, co się w tym kierunku robi, to walka o byt, to walka o przyszłość. Jeżeli założymy ręce i w bierności czekać będziemy na to co ruchliwa Krynica czynić będzie — to przegramy... Przegramy bezapelacyjnie.

kw.

Jan Witkiewicz-Koszczyc,
architekt.

W sprawie stylu zakopiańskiego.

(Ciąg dalszy.)

Pan Inż. Pirgo pisze: „Witkiewicz, dlatego właśnie, że był artystą, nie pokusił się, — po zgoła nieciekawym eksperymencie na muzeum tatrzańskiem, o przeniesienie tego stylu na budowle większe, murowane.“

Jest zupełnie inaczej.

Gmachu Muzeum Tatrzańskiego Stanisław Witkiewicz ani budującego się, ani zbudowanego nie widział. Był chory w Lowrano i tam umarł. Gmach Muzeum ze szkicu Stanisława Witkiewicza **opracował kto inny;** taki, jak stoi, jest wytworem najlepszej, najszlachetniejszej woli zacnych ludzi, ale niestety znać brak ręki twórcy.

Gmachu Muzeum Tatrzańskiego nie można uważać za dzieło Witkiewicza.

Stanisław Witkiewicz dawał dużo szkicowych pomysłów na domy murowane w stylu zakopiańskim, jednak **sam bezpośrednio nie kierował wykonaniem żadnego.**

Witkiewicz tak określa istotę architektury: „Wszelka twórczość jest pokonywaniem bezwładu materji przez lotny pierwiastek ludzkiego ducha. Myśl opanowuje i przetwarza materję, ujmując ją w warunki, odpowiadające tym lub innym ludzkim potrzebom i upodobaniom i nadając jej formy, będące czystym wytworem ludzkiego umysłu. W żadnem jednak może dziele ludzkiem nie są w bardziej wyraźnem przeciwstawieniu do siebie ten lotny, nieuchwytny pierwiastek psychiczny i martwa ociężałość materji, niż w dziale architektury“... „Architektura, powołana do istnienia przez materjalną konieczność zabezpieczenia człowieka od wszystkich trapiących go sił przyrody, tworząca z materjału najociężalszego, najodporniejszego i najtrwalszego opanowanie jest całkowicie przez ideę piękna...“ „Stałość form i trwałość budowli opiera się na prawach, na których wogóle materja utrzymuje się w równowadze stałej na powierzchni ziemi, opierą się też na tych sposobach użycia bezwładu, którymi człowiek go pokonywa za pomocą więźby, za pomocą konstrukcji. **I ta strona materjalna techniczna budownictwa jest też jednym z pierwiastków, z których się składa piękno architektury*).**

Czyż mogą być mądrzej i jaśniej sformułowane pojęcia o istocie architektury, a zarazem wyznania własnej wiary o stawianych sobie samemu wymaganiach?

Stanisław Witkiewicz, tworząc **wespół z góralami** polski dom drewniany taki, a nie inny, wykazał swój stosunek do tych elementów, które się na dom drewniany składają: nauczył się od górali **całej tajemnicy obrzędów budarskich i przetopił je w sobie.**

Niestety, Witkiewicz nie miał możności poznać i przetopić w sobie w tym stopniu wszystkiej wiedzy murarskiej i konstrukcji z nią związanej.

Nie miał możności przeprowadzić osobiście od początku do końca budowy murowanego domu, nie danem mu było krytycznie ocenić każdego ze swych posunięć, każdej decyzji podczas wykonania w naturze, nie miał możności kontrolować słuszności wcielających się w życie myśli i wobec tego nie mógł obronić stylu zakopiańskiego od wszelkich kompromisów, które prowadzą zwykle do wykoszlawienia istoty podstawowych założeń.

Gdy rozpoczęto budowę pierwszego domu w stylu zakopiańskim, nie było jeszcze kolei, o cegłę było trudno, kamieniołomy nie istniały, a piasek i teraz sprowadza się do Zakopanego zdaleka. Murarzy nie było na miejscu wcale, a tem bardziej tradycji murarskiej.

Warunki pod tym względem były niezmiernie trudne, a Witkiewicz zdaje sobie sprawę z tego, bo mówi: „...rozstrzygającym czynnikiem jest tu możność posiadania materjału technicznego“.

Żaden architekt twórczy nie może być w zgodzie ze swem dziełem, jeżeli go **najzupełniej bezpośrednio nie opanuje w naturze** (nie na papierze). Trzeba też móc spojrzeć krytycznie z pewnego dystansu w czasie na dokonaną pracę, — tylko wtedy widzi się popełnione błędy.

*) Dla porównania rozumowań Witkiewicza z przed 26 lat ze zdaniem najbardziej współczesnych uczonych i architektów, przytoczę tu wyciąg ze sprawozdania Kongresu Międzynarodowego Betonu i Żelbetu w Liège, we wrześniu 1930 r. W kwestji V. — Architektura betonu i żelbetu, — aż trzy referaty, traktując o wpływie żelbetu jako nowego tworzywa na architekturę budynków, stwierdzają, że „nietylko materjał budowlany stanowi o stylu architektonicznym“, dają przykłady transpozycji z jednych materjałów na drugie w historji architektury: „Żelbet, dając szereg nowych możliwości konstrukcyjnych, nie przestaje być związany licznemi nićmi z czynnikami **natury niematerjalnej**, że często dziedzina myślenia musi być zastąpiona po części intuicją, że architektura jest wynikiem całego szeregu złożonych czynników, wśród których czynniki **natury uczuciowej** ostatecznie odgrywają rolę bodaj **najważniejszą.**“

JAROCY.

Z cyklu karykatur.

List.

(Dokończenie.)

Piątek 31. I. 1931.

Znowużem wczora listu nie nadał, boby trza było drugą marke, a jeszcze Ci chce napisać, jak to tu jest z inszemi frajdami, co są niby z tego lepsze, jako że w ogrzanem lokalu. Moja kochana, tych kawiarni z tańcami to tu jest może pięć, abo sześć, że ludziska z jednej do drugiej lezą i tak se zaglądają, gdzie więcej narodu, a gdzie znajome jakie siedzą. A wszędy ci tańczą do 4-ej w nocy; i w piątek to samo, jakby to nie mogli jeden dzień spokojnie posiedzieć. Powiedali mi, że tak przez cały post to samo, ino tańcują (aż na koniec może przyjść jaka kara boska). Owoż w każdej ci kawiarni są jakiesi, jak to mówią, produkcyje, (to niby przedstawienia, a biletów się nie płaci.) I tak: raz jakaś para cyrkowców tańcuje cudacznie, a coś ci plecie i udaje, że to niby po angielsku (głupie ludzie nie rozumieją i myślą, że prawda.) To znowuż raz insze dwoje robią ci takie štuki, że aże człowieka mgli w dołku. Jeden to się ze swoją frajerką w kupe zwinął, nogi gdzieści se pozakładali i tak się tulali po podłodze, niby ta beczka. A potem to on se ją opasał wokoło brzucha, jak wianek kiełbasy, i tak ci z nią latał, jak ten waryjat. A drugi raz to znowuż inszy taką baletnice w ..... kopał, a ona za to na niego wypinała, skrzeczała jak wrona, i nogi wykrzywiała do środka, że to niby miało być śmiesznie, ino że sie jakoś ludzie wcale nie śmieli. A inszą razą zawieszał se ją u szyi na pasku, abo za nogi ją łapał i kręcił się z nią wkoło po środku sali między stolikami, jak wiatrak, że my ino gęby rozdziawiali, kiedy on jej łeb roztrzaska. Abo takie bezeceństwa wyprawiają, że jedne drugiemu między nogi przełazi, abo skaczą sobie na karki, to znowuż ona go temi gołemi kulasami w pasie oplecie, a on z nią tak po sali paraduje między publiką, aż mu się sprzykrzy, to złapie ją za te kudły rozczochrane i na ziem praśnie, jak te szmate. Pierwej to ino błazny w cyrku takie figle wyprawiały, (pamiętasz, jakżeśmy byli po ślubie w cyrku we Warsiawie) i to ino w antraktach wychodziły, żeby publika sie nie nudziła, zaczem się prawdziwe przedstawienie nie rozpocznie. A i to nikt im brawa nie bił, a ino se z nich pokpiwał. Do tego same mężczyzny to robiły. Kobity wolały na maszynie, abo chaftem na chleb zarobić, a i te co za aktorki grały, chocia tyż były namalowane i nogami fikały, ale zawsze i w głosie i w patrzeniu było widać, że to kobita jest, a nie to to takie, nie wiedzieć co. A śmiałe to takie, że potrafi do gościa podejść i za szyje go obłapie, zaczem on się spodzieje, że to niby jej to do wica potrzebne. Ale ty się nic nie bój, moja Maniu, już mnie do takiej nie weźmie! Co inszego dawnym czasem w teatrze, jak człek z galeryji zobaczył te falbanki i kawałek białej nogi, to se już myślał, co to tam może być ładnego. Ale tu se całą zbliska zobaczysz, a do tego chude to, że jej żebra policzysz, a płaskie, niczem ta narta, bo to się dobrze tym łamaniem wymęczy, przez co i na gębie paskudne i do malowanego trupa podobne, a do tego wszystek brud z podłogi swojem ciałem zgarnia. Bo Ci już musze powiedzieć, (ino się nic nie bój,) że one tu wszystkie na goło się pokazują, ino trocha se tam zakryją, tela, żeby ich policyja nie przegoniła. A czasem to ino wdzieją jedne nogawke z koronki, abo jeden rękaw, a na łbie to ci ma jaki koszyk z piórami, abo jakiesi pudło, niby celinder, a żeby to było ino cudaczne, a inaksze, niżeli u drugich. Kielner, jako że zmiarkował, że niby to ja, jak powiedał, przewojenny człowiek jezdem, to mi klarował, że takie widowiska to na to, żeby kawiarnia na swoje strone przeciągła, żeby narodu więcej przychodziło, a conajwięcej dało im zarobić. To tak ci się te knajpy ścigają, co która nowego pokaże, a te błazny płatne ino głowy suszą, coby tu wymyśleć. Mówie ci, że ino patrzyć, jak taka siędzie na podłodze i zacznie ci swoją nogę obgryzać, żeby ludzie mieli po co przychodzić.

Dość że się człek tutaj cudactw napatrzy, ale żeby z tego była jaka uciecha, to tego żaden nie powie. Ja się ino dziwuje, że to te panowie z jenteligencyi na takie rzeczy rade patrzą. Toć te, co po podwórkach chodzili z katarynką i z papugą niby do wyciągania losów, to nie gorsze štuki pokazywali, bo bywało, że taki i noże połykał. A swojem porządkiem panowie z okien na nich nie patrzali, nawet ci marnego grosza im nie rzucili, ino sama biedota, co była tego ciekawa. Czasem to tak se myśle: Panu Bogu Najwyższemu dziękować, że nam dzieci poskąpił. Bo jakże tu ich dochować, jak należy, kiedy świat po tej wojnie taki przewrócony? Jakem ja był chłopakiem, tom raz pokryjomu w panoptikum rozmaite paskudztwa w słoikach oglądał, ależem potem zato fest lanie od księdza oberwał. A dziś to każdy młodzik może w kawiarni za herbate zapłacić i ma takie widowisko, od którego żeby go moja ciotka i chrzestna zobaczyła, z grobu powstawszy, toby się lewą ręką przeżegnała; a niechby tak usłyszała, co to za paskudne śpiewki one muzykanty po kawiarniach na cały głos do publiki wyśpiewują, toby co siły w nogach sypała nazad do ziemi, ażeby mnie, swojego chrześniaka na takiem świecie nie oglądać. To samo na ulicy i koło ślizgawki, te głośniki wykrzykują ci cały kabaret, co to na niego pierwej ino dorosłe ludzie w nocy za biletami chodzili. Tera taki štubak jak przechodzi, to się na nauke nie bedzie śpieszył, bo se rad postoi i za darmoche się nasłucha, a że codzień to samo, to i na pamięć ci się nauczy lepiej od gramatyki.

Dla Ciebie, moja Maniu, to ino jedna tu była feta, co byś na nią leciała w te pędy. Jakaści sławna aktorka, co już jej w teatrze nijako grać, że to jest już w latach, jeździ ci teraz za odczytami, (niby takie nauki dla wszelakiego narodu) co o nich pisali na afiszach: „Babski wrzask o inszego męża“. Tobyś tego rada słuchała, że to mi zawżdy lubisz coś przyganić. I druga taka sławna tyż tu była, co jakoś od pożaru się nazywa, to nie wiada, za co bilet każą płacić, bo abo kuchty i dziewki udawała, abo dzieci, co mają w drodze przygode, jak do mamy nie nadąży. Przeciebym wolał jaką królowe, abo Archanioła w teatrze oglądać, a nie coś takie całkiem nie

Każdy kto zgłębił twórczość Stanisława Witkiewicza, kto potrafi porównać jego dom drewniany z tym, co napisał o tworzeniu stylu wogóle, a zakopiańskiego w szczególności, ten z całem przekonaniem odpowie, że Stanisława Witkiewicza stać byłoby na stworzenie domu murowanego tak pięknego i logicznego, jak drewniany.

Witkiewicz, pamiętam, zawsze powtarzał, że należy równouprawnić wszelkie materjały budowlane i stosować wszelką konstrukcję, prowadzącą do celu. Wyraził to w słowach: **„Architektura więc,** która ma wszystkie cechy stylu, **musi mieć w sobie zdolność rozwijania się,** odpowiednio do przyrostu pierwiastków cywilizacyjnych, życia, które w niej się gnieździ. **Musi ona mieć możność własnemi pierwiastkami konstrukcyjnemi i zdobniczemi bez utraty charakteru osobistego pokryć komplikujące się wymagania życia ludzkiego, któremu służy.“**

Znowu powtarzam: istotą i największą **zaletą stylu zakopiańskiego,** obok jego piękna, jest jego **konstrukcyjność.**

Zaletą nowożytnej architektury, jej bezsprzeczną wartością jest rzeczowość i konstruktywizm, jest jej giętkość w przystosowaniu się do wszelkich konieczności i możliwości przy zestawieniu wszelkich najbardziej nowożytnych materjałów i urządzeń. W architekturze nowożytnej artysta ma możność wypowiedzenia się szczerze. Pudełkowość, brak dachu nie jest koniecznym warunkiem i wyrazem nowej architektury, jest tylko możliwością, wynikającą z potrzeb i nowych materjałów pokrycia dachu, wprowadza w wielu wypadkach uproszczenia w projektowaniu oraz odpowiednio użyta daje oszczędności.

Stanisław Witkiewicz dał wyraz racjonalności zestawienia tych dwóch elementów, proponując **połączenie dachu wysokiego z dachem płaskim** w zasadniczym pomyśle gmachu Muzeum Tatrzańskiego.

(Ciąg dalszy nastąpi.)

ciekawe co to można widzieć i w swojej famielji. Dawniej to się chodziło w święta na Jaselka, to na Pastorałki, a tera ino co dnia do kina latają patrzeć, jak się te aktory całują, abo jak złodzieje kasy umią otwirać, żeby łobuzy miały odrazu szkołe. I na to to idą piniądze, ale ich brakuje, żeby wszędy były teatry, coby pokazywały jakiesi niezwyczajne rzeczy, co z nich człek trocha rozumu nabierze i dobrego się napatrzy.

No dość, że Ci mówie, moja Maniu, nie desperuj, jako że to ino ja mam urlop po tej grypie przez te Kase Chorą, a Ty siedzisz sama w naszych Pieprzykowicach. Ale i ja pewnikiem w poniedziałek już nazad pojade. A kup mi na ten dzień kaszanki na kolacje i dobrze ją zrumień, (skórki nie obdziraj!) I żeby były świeże rogalki

No to już wiesz wszystko, co i jak, żebyś potem nie krzyczała, żem się łajdaczył, a Ty charujesz, jak ten wół (bo to Twoja stara śpiewka.) Ino się z tego ciesz, że nie stać mię na co lepsze, ino na te drewniane bude z myszami i robactwem, bo po tych wielkich pesjonatach to Sodoma się dzieje. Tak mi jeden powiedał, co naprawiał kanalizacyje koło nas w takim wielkim domu, pięknie murowanym na różowo, że to on niby ma najlepiej wiedzieć. Ponoć panowie z paniami ino się zmawiają po miastach, żeby tu przyjechać na romansy, a mało im jednej na każdego, jako że mają tu w czem wybierać, bo ich jest niewiela, a panie, co we swoich domach święte udają, to jak tu przyjadą na kuracyje, to ponoć nie lepsze są od tych najgorszych. Ino tu, gdzie ja mieszkam, to są same obstarne, abo biedniejsze, a brzydsze, przez co i stateczne.

Więcej nimam nic do pisania, ino Ciebie do pocałowania i żeby Ci Pan Bóg błogosławił.

Twój Michał Ciotula.

P. S. Aha; żem dzisia nalazł pluskwe w łóżku, tom se przypomniał: Czyś aby zlała nasz materac flitem? I jeszcze o tych górach miałem Ci pisać, że one bardzo wysokie i całkiem insze, niźli te u Twoich rodziców pod Kielcami, a całe we śniegu. No już tera list zalepie. M.

——:-:——

Zygmunt Sznker (Kraków).

Pierwsza jazda na ski.

Ruszyłem na mych ski
za miasta błotny mrok;
równina w słońcu lśni,
gdziekolwiek rzucę wzrok.

Pomknąłem w białą dal,
jakgdybym skrzydła miał,
wichr spowił mnie w swój szal
i dął i śmiał się — śmiał!...

Srebrzysto — biały czar
tak oszołomił mnie,
że w mózgu błysnął żar,
a oczy — żagwie dwie.

Począłem piąć się tam
na stromej góry szczyt,
zdążając w leśny chram
wśród śniegów — czarny zwid...

A gdym go dosiągł już
przebywszy drogi szmat,
w iskrzący bezkres mórz,
rozbielił mi się świat.

Runąłem przeto w bieg,
w huraganowy zjazd;
pieniąc się — z pod stóp — śnieg
ziskrzył się w miljon gwiazd.

Telemarkami wciąż
ścinając śladów pęd,
raz poraz w puchu miąższ
wżyna się nart mych skręt.

Do skoku sprzęgam się!
Już lecę — jako ptak;
w powietrzu, które tnę
mej drogi znaczę szlak.

Opadam dumny z męstw
co dokazałem dziś.
Cóż to za łomot?... Chrzęst?...
Wir pytań trąca myśl.

Lecz oto leżę już
i grzęznę w miękki śnieg,
a z entuzjazmu kruż
najmniejszy atom zbiegł...

Złamane zbieram ski
do miasta wlokę je;
ironją śnieg się szkli
lecz szemrze: Nie tak źle!

Powrócisz do nas tu
po białej zimy czar;
zwabi-cię pęd i ruch
wysmarowanych nart.

Bo kogo znęcił śnieg,
bez-kresu biały szlak,
ten będzie w przestrzeń biegł
na nartach jako ptak!

Zakopane, w lutym 1931.

Dział Tatrzański

Najnowszy głos jugosłowiański o Tatrach.

W słoweńskim miesięczniku alpinistycznym „Planinski Vestnik“ drukuje się dłuższa praca znanego turysty górskiego w północnej Jugosławji, adw. Dr. Jos. C. Oblaka, wielkiego przyjaciela Polski i polskich gór, p. t.: „V okrilju Visoke Tatre“. Trzeci dział tej pracy, p. t. „Tatra v kulturi in literaturi“, podnosi rolę Polaków w zdobywaniu alpinistycznem Tatr i podaje w związku z tem przykłady oddziaływania ukochania tych gór przez Polaków na przejawy naszych uczuć narodowych. O ile Węgrzy i Sasi spiscy opanowywali w ubiegłych wiekach Tatry albo powierzchownie albo przejściowo, a obecnie Czesi zapoczynają dopiero zżywać się psychicznie z częściowem posiadaniem przez nich Tatr, o tyle rola, jaką Tatry odegrały u narodu polskiego i słowackiego jest niezmiernie głęboka. Autor udowadnia, że Tatry jako całość oddziałały na polską twórczość naukową, literacką i artystyczną oraz na uczucia narodowe i na polski ruch ogólnokulturalny w sposób istotnie niezwykły. Dr. Oblak nadzwyczaj ciepłemi słowami obdarza działalność najstarszego słowiańskiego towarzystwa górskiego, jakiem jest Pol. Tow. Tatrzańskie. Nietylko działalność i gospodarka turystyczna P. T. T. w górach Polski, ale też ogół akcyj naukowych, kulturalnych i in. jakie pod jego egidą działy się lub dzieją — a także zasługa wychowania tysiącznych zastępów turystów polskich, przepojonych zespołem zwartych zasad ideowych w stosunku do gór i do ich przyrody, i stanowiących potężną armję ludzi o specyficznem, wybitnem znaczeniu kulturalnem — oto wszystko zasługi, jakie autor widzi w P. T. T. W dalszym ciągu autor omawia wpływ Tatr na twórczość literacką, muzyczną (Karłowicz), artystyczną (malarstwo, rzeźba drzewna), naukową (badania geologiczne — od Staszica po dziś dzień — botaniczne, faunistyczne, etnograficzne, rolne, leśne itd., powstanie Muzeum Tatrzańskiego i jego rolą). Następuje przegląd rozwoju P. T. T., opis jego wydawnictw (z „Wierchami“ na czele), krótka charakterystyka literatury przewodnickiej po górach, króciutki rys dziejów taternictwa skalnego, poczem omówiony jest szybki rozwój Zakopanego, stającego się polskiem Davos i St. Moritz jednocześnie. Wszystko to autor przytacza dla udowodnienia, że Polacy w pełni interesują się swemi najwyższemi górami oraz że od dawna już są oni bardzo głęboko związani uczuciowo a także bardzo mocno intelektualnie i kulturalnie z Tatrami. — Słowacy natomiast związani są z Tatrami jak dotąd przeważnie tylko uczuciowo i to w znacznej mierze przez swą pieśń ludową, która dla tego prawdziwie karpackiego narodu była w chwilach najsroższego ucisku najpewniejszą ostoją i „arką przymierza“ Przy dzisiejszym dalszym świetnym rozkwicie zainteresowań Tatrami tak ze strony polskiej jak i czechosłowackiej, autor spostrzega radosny dlań objaw wypierania z tych gór sztucznych naleciałości węgiersko-niemieckich, przez co Tatry odzyskują swój dawny i jedynie właściwy charakter wysokich gór słowiańskich. Park przyrody górski polsko-czechosłowacki w Tatrach będzie wykwitem najpiękniejszym tego stanu.

Wśród ciekawych drobnych uwag autora notujemy dwie: 1. że taternictwo jest starsze od alpinizmu (jako ruchu) o mn. w. dwa wieki i 2. że termin alpinizm w stosunku do Tatr jest równie niewłaściwy, jak taternictwo w stosunku do Alp — tłomaczy to autor właśnie starszeństwem historycznem taternictwa (Spisz, wiek XVII).

Witold Mileski.

Kronika.

Udogodnienia komunikacyjne. W październiku r. ub. Komitet Imprez Sportowych zwrócił się do krakowskiej Dyrekcji Kolejowej z całym szeregiem wniosków w sprawie udogodnień komunikacyjnych. Dzięki życzliwemu stanowisku prezesa tejże p. Inż. A. Bobkowskiego znaczna część tych postulatów została załatwiona przychylnie, o czem świadczy poniższe pismo, jakie Prezydjum K. I. S. w tych dniach otrzymało:

Dyrekcja Okręgowa Kolei Państw. w Krakowie.
Kraków, dnia 29 stycznia 1931.

Do Związku Przyjaciół Zakopanego — Stały Komitet Imprez Sportowych w Zakopanem.

W odpowiedzi na pismo z dnia 27 paźdz. 1930 zawiadamiam, że ad 1) Celem udogodnienia połączenia z Berlina i Katowic do Zakopanego uruchamia się każdej soboty i dnia przedświątecznego pociąg typu lekkiego z odjazdem z Krakowa o godz. 16.24. Powrót z Zakopanego w niedziele i święta z przyjazdem do Krakowa o godz. 23.15. ad 2) Pociągi typu lekkiego Katowice—Zakopane prowadzi się od 13. grudnia do 28 marca w soboty i dnie przedświąteczne do Zakopanego, a w niedziele i święta ze Zakopanego do Katowic. — ad 3) Ze względu na bardzo słabe zaludnienie nie zgodziło się Ministerstwo Komunikacji na codzienne prowadzenie tych pociągów, mogą być one jednak sporadycznie uruchomione przy zgłoszeniu większych grup podróżnych. — ad 4) Czas przejazdu pociągów typu lekkiego Katowice—Kraków ulegnie w nowym rozkładzie jazdy pewnem skróceniu. Zamierzono również znieść przy nich niektóre postoje, napotkało to jednak na stanowczy opór wielu interesowanych zrzeszeń i osób, jeżdżących temi pociągami codziennie. — ad 5) W sprawie wprowadzenia specjalnych wagonów dla narciarzy ze stoiskami dla nart w pociągach z Krakowa, Żywca i Bielska, zwróciłem się do Ministerstwa Komunikacji w Warszawie. ad 6) Kartonowe bilety narciarskie z opustem 25% zostały już wprowadzone. — ad 7) Sprawę powiększenia w Krakowie, Zakopanem i Bielsku ilości kas biletowych w dnie przedświąteczne i świąteczne załatwiono w miesiącu listopadzie przychylnie. — ad 8) W sprawie wprowadzenia specjalnych kart (biletów) saneczkowych bez specjalnych formalności zwróciłem się do Ministerstwa Komunikacji. — ad) 9) Żądane połączenie uzyskano w nowym rozkładzie jazdy. — ad 10) Zniżki na przewóz koni na zawody konne do Zakopanego i z Zakopanego przewidziane są w taryfie towarowej, cz. II, zesz. 1, Aneks poz. 11.

(—) Inż. Al. Bobkowski, dyrektor Kolei Państw.

Jak z tego wynika, ruchliwe Prezydjum Komitetu Imprez Sportowych pamięta o wszystkiem, co może w jakikolwiek sposób przyczynić się do powodzenia sezonów w Zakopanem. Z drugiej strony pomaga mu w tem wielka życzliwość p. prezesa Bobkowskiego tak do sportu, jak i do Zakopanego.

Ruch gości. Mimo silną konkurencję, jaką nam w miesiącu lutym zrobiła Krynica międzynarodowemi mistrzostwami hokejowemi, ruch gości w lutym wykazuje duże ożywienie. Niema mowy nietylko o spadku frekwencji w stosunku do roku przeszłego, ani o utrzymaniu na tym samym poziomie, bo przeciwnie daty wykazują dalszy wzrost. I tak, gdy przy końcu stycznia nadwyżka wynosiła tylko 313 meldunków, to w dniu 18 lutego doszła do 620-tu.

Miss Polonja w Zakopanem. W sobotę, 14-go pociągiem południowym przybyła do Zakopanego na kilkudniowy pobyt Miss Polonja amerykańska pna Adela Kowalska. Powitał ją na dworcu przemówieniem i kwiatami w imieniu zarządu miasta i uzdrowiska prezes Komitetu Przyjęć p. dyr. Marjan Jamontt. Panna Kowalska zamieszkała w hotelu „Bristol“ jako gość tegoż. W niedzielę wieczorem urządzono na jej cześć w hotelu Bristol raut. Miss Polonja spędziła ten wieczór w towarzystwie pp. konsulostwa Brygiewiczów, posła red. Marjana Dąbrowskiego, państwa Jamonttów. Wszędzie, gdzie pojawiała się, czy to w Jaszczu-

rówce na „ostatkach", czy u Trzaski, czy w Morskiem Oku — witano ją fanfarami orkiestr i oklaskami. Dnie spędza pna Kowalska na zwiedzaniu okolic Zakopanego.

Pożegnanie Gen. Römmla. W piątek wieczór (13-go), w ostatnim dniu zimowych zawodów konnych, prezes M. K. J. i kierownik zawodów p. Inspektor Armji Gen. dyw. Römmel podejmował w hotelu „Bristol" kolacją pożegnalną członków kolegjum sędziowskiego i bawiącego w tym dniu w Zakopanem Szefa Dep. kawalerji p. płk. Z. Brochwicz-Lewińskiego, oraz jego zastępcę mjra Gołaszewskiego. Pan Gen. Römmel odjechał w piątek rano — w Zakopanem pozostał jeszcze na kilka dni sekretarz M. K. J. rtm. Jacyna, by wspólnie z prezesem K. I. S. i płk. Karatjejewem ustalić program przyszłorocznych ogólnopolskich i międzynarodowych zawodów konnych, oraz ułożyć projekt regulaminu skjöringów i skiskjöringów, które dotychczas nie są ujęte w ramy regulaminu sportowego.

Echa naszej ankiety. Z miarodajnych kół z Warszawy dowiadujemy się, że sprawa stylu zakopiańskiego w budownictwie na terenie Zakopanego, o której od szeregu miesięcy toczy się na łamach naszego tygodnika obszerna i ciekawa dyskusja, zyskuje na coraz większym rozgłosie i wchodzi na porządek dzienny w Warszawie. W połowie bieżącego tygodnia ma się odbyć w Warszawie specjalne, tej sprawie poświęcone posiedzenie Sekcji Związku Podhalan. Równocześnie z nim działa warszawski komitet Witkiewiczowski, a płk. Kornilowicz zapowiedział odczyt na ten temat. Dowiadujemy się wreszcie, że Zw. Podhalan ma zamiar odniesienia się w powyższej sprawie do kół architektów w Krakowie, Lwowie, Warszawie, Lublinie itd.

Śp. Józef Uznański. W poniedziałek, 16 b. m. po południu zmarł w tut. szpitalu po dłuższych i ciężkich cierpieniach właściciel Poronina ś. p. Józef Uznański. Pogrzeb odbył się w środę w Poroninie przy licznym udziale przedewszystkiem ludności góralskiej, wśród której Zmarły cieszył się dużą popularnością i sympatją.

Wypadek autobusowy. W poniedziałek rano autobus p. Pęksy, zdążający do Nowego Targu, na skutek zbyt szeroko rozgarniętego toru pługiem śnieżnym, wjechał do rowu i uderzył całą mocą w przydrożne drzewo. Ułamkami rozbitej szyby poranione zostały trzy osoby, z których stosunkowo najwięcej sekretarz starostwa p. Franciszek Wasch.

„Ostatki" w Zakopanem przypominały ożywieniem i typem zabawy noc Sylwestrową. Bawiono się wszędzie do białego niemal rana. Hucznie było i w „Bristolu" i u Trzaski i u Karpowicza. Najhuczniej jednak na zabawach na bursę gimnazjalną „Szarotki" w Morskiem Oku i na „Wisłę" w Jaszczurówce. Pierwszą zabawą zajęli się energicznie i jak zawsze z powodzeniem i starannością pp. Smolarska i inż. Ogiński, druga miała honor znajdować się pod protektoratem Kornela Makuszyńskiego, który po północy zjawiwszy się w licznem towarzystwie, wśród którego zauważyliśmy Miss Polonję pnę Kowalską, posła i red. Marjana Dąbrowskiego, konsulostwa Brygiewiczów, p. Rogowskiego, rtm. Jacynę na sali, został powitany fanfarą orkiestry, a następnie uczczony powszechnym aplauzem.

Teatr żydowski. W środę i czwartek (18 i 19) wystąpił tu w sali teatralnej „Morskiego Oka" żydowski teatr operetkowy, który wystawił w żargonie dwie sztuki, a to „Ejskale Masyk" i „Dzień po ślubie". Publiczności było naogół niewiele.

Należy wyjaśnić. W jednym z ostatnich numerów „Illustr. Kuryera Krakowskiego" pojawiła się dłuższa notatka, poddająca krytyce działalność zarządu Fundacji Kórnickiej. Pozatem od dłuższego czasu obiegają po Zakopanem pogłoski o bardzo ciężkiem położeniu tejże, o dużych długach i o zamiarach ratowania sytuacji ceną sprzedaży „Bazaru Polskiego" i kilkudziesięciu morgów parcel. Wiadomości te, prawdziwe czy czy nie — to obojętne, wzbudziły duże poruszenie i wymagają bezwzględnie pewnych wyjaśnień ze strony zarządu Fundacji.

Okradli Trzaskę. W nocy z środy na czwartek, a raczej już nad ranem, gdzieś między godziną 5 a 6, zakradł się jakiś nieznany narazie sprawca do bufetu w restauracji Trzaski i tam, przy pomocy korkociąga, który w tym wypadku zastępował wytrych, otworzył szufladkę podręczną, z której zabrał około 300 złotych, a dla oblania udanego interesu — w dodatku — flaszkę whisky i cztery pudełka sardynek. Złodziej dostał się do wewnątrz przez podwórze, co o tyle jest dziwnem, że podwórza tego pilnują złe psy. Albo więc pieski spały zbyt silnie, albo był ktoś — znajomy...

Programy w dancingach. U Karpowicza produkuje się od 16-go b. m. fenomenalna polska tancerka p. Slawa Leszko i znakomity nasz humorysta Bronowski. Oboje nie potrzebują zbyt wielkiego rozgłosu, gdyż mówi za nich dobra ich opinja, jako artystów. W „Morskiem Oku" występuje pełna temperamentu i zgrabna tancerka Weltston, oraz sprolongowany do końca miesiąca bajeczny groteskowo-akrobatyczny duet 2 Ritchardini.

Lista gości

z dni 12 do 17 lutego 1931.

Adamecka Jadwiga, Warszawa, Palace.
Amczakowska Barbara, Warszawa, **Stamary.**
Ajnhornówna Gustawa, Łódź, Eldorado.
Abramson Leja, Wieluń, Kościeliska 33.
Aldamek Roman, Dolina, **Wersal.**
Adamowiczówna Rena, Łódź, Przełęcz.
Aleksandrowicz Erna, Kraków, Wierchy.
Adamus Stanisław, Kraków, H. p. Gewontem.
Adamiecka Jadwiga, Warszawa, Świetlana.
Ajzner Icek z ż., Łódź, Witkiewicza 26.
Ajdukiewicz Zygmunt z ż., Wieliczka, M. Oko.
Abramowicz Witold z ż., Wilno, **Stamary.**
Abakanowicz Piotr z ż., Poznań, Arwa.
Bartosz Michał, Sambor, Pol. Dom Zdr.
Bagieńska Dagajew Czesł., Rembertów, Złotogłów.
Bauner Stefanja, Warszawa, H. Europejski.
Backenrothowa Bella, Wiedeń, Bajadera.
Ballasówna Wanda, Warszawa, Czerw. Krzyż.
Braunowa Stanisława, Świecie, Czerw. Krzyż.
Bahr Janina, Warszawa, Bank Polski.
Barkuszka Pola, Białystok, Zagórze.
Bardzik Marjan, Łódź, Oleńka.
Baudouin de Courtenay Ś., Warsz., Szopenówka.
Balourdet Octaw z ż., Warszawa, Skaut.
Bancewicz Jan, Mosiewicze, Sierotka.
Baumgart Eugenja, Łódź, Zawory.
Blaschczekowitz Elwira, Katowice, Zamieć.
Barwińska Janina, Chorzów, Świetlana.
Bajrach Adolf z ż., Kraków, Morskie Oko.
Baranówna Leokadja, Gawłów, San. Nauczyc.
Banaszkiewicz Jadwiga, Trzeszczany, San. Naucz.
Bączkowska Stanisława, Gdynia, Kosodrzew.
Bassisowa Cecylja, Warszawa, Palace.
Bassisowa Stefanja, Warszawa, Palace.
Bajrach Adolf, Kraków, Oaza.
Baruch Irena, Warszawa, Orawa.
Braun Kazimierz, Kraków, Carlton.
Baścik Stanisław, Warszawa, Morskie Oko.
Bajdecki Bronisław, Janowo, **Leśniczanka.**
Basch Herman z r., Kraków, **Heńka.**
Bablichówna Zofja, Lwów, San. Wojskowe.
Barmherzig Izydor, Kraków, Promienna.
Banaś Michał, Lwów, Warszawianka.
Braulińska Hanna, Piotrków, **Radowid.**
Bergman Karol z ż., Ostrówek, Poraj.
Brzeziński Władysław, Lwów, Sorrento.
Bennek Elżbieta, Zabrze, **Biały Dom.**
Bergvall Sigurd, Stokholm, Palace.
Breddy Halina, Warszawa, Jerzewo.
Bednarczyk Feliks, Warszawa, Atma.
Beer Stanisław, Warszawa, Zawrat.

Beliński Aleksander, Mikołów, Tomkówka.
Berlin Szloma, Warszawa, Morskie Oko.
Bełżecka Janina, Warszawa, Ludmiła.
Bleiberg Franciszka, Tomaszów, Świt.
Berger Helena z r., Warsz., Żywcz., Dom Grubarki
Bialer Ita z s., Łódź, Błękitna.
Blicharski Franciszek, Piaski, Sierotka.
Bienia Tadeusz, Krosno, Góralka.
Białowąs Stanisław, Modlin, San. Wojskowe.
Brill Dr. Henryk, Lwów, Oaza.
Biederman Wiktorja, Łódź, Gencjana.
Boraschówna Amalja, Kraków, Bystre, Wójcik.
Brzozowska Wanda, Kowel, Ciągłówka, Zwijacz.
Borucka Zofja, Jarocin, Cis.
Brokman Wład. z ż., Warszawa, **Maraton.**
Borucka Marja, Warszawa, **Borek.**
Bogdani Tadeusz, Tarn. Góry, Poznanianka.
Brodacz Gitla, Łódź, Diana.
Bowbelski Adam z ż., Warszawa, Morskie Oko.
Bortnikowa Marja z r., Kraków, Przedwiośnie.
Bocheński Marjan, Warszawa, Adela.
Bornstein Anna, Łódź, Gencjana.
Bodnar Tadeusz, Warszawa, Jerzewo.
Borucka Janina, N. Sącz, Lwowianka.
Blusztajn Adam, Łódź, Dworek.
Bulik Irena, Łódź, Zawory.
Buber Dr. Rafał z ż., Lwów, Oaza.
Budylowska Jadwiga, Kościan, Czerw. Krzyż.
Buckley Lily, Łódź, Morskie Oko.
Byszec Genia, Łódź, Błękitna.
Cederbaum Estera, Łódź, Zagórze.
Celuchowa Leonja, Górniki, San. Nauczyc.
Ćwiękalski Józef, Ostrów Maz., San. Wojskowe.
Cierzuchowa Helena, Haśki, San. Nauczyc.
Cichocki Zygm., Warszawa, San. Dr. Łotockiego.
Ciaputa Wład. z ż., Kraków, Morskie Oko.
Cnorel Jan, Kielce, H. p. Gewontem.
Cukier Bern., Warszawa, Pardałówka, Ustupski.
Cyrulnik Sonia, Sarny, Soplicowo.
Chamcówna Jaxa Zofja, Warszawa, **Radowid.**
Chodynicki Stanisław, Warszawa, Zawory.
Chwalczyńska Helena, Borzykowo, Warszawianka
Chylewska Leokadja, Jarocin, Cis.
Chłapowski Kazimierz, Poznań, Bohdanówka.

Chmielewska Wanda, Warszawa, Irusia.
Czech Stanisław, Kraków, Królewianka.
Czarnecka Helena, Warszawa, Złotogłów.
Czekaj Antoni, Łopatkowice, Piotrkowianka.
Czerny Władysław, Tomaszów Maz., Czerw. Dwór.
Czarnecki Jan, Warszawa, Morskie Oko.
Czajewski Tadeusz z ż., Warszawa, H. p. Gewont.
Czyścikówna Helena, Król. Huta, Sercanki.
Czajkowska Olga, Lwów, Oaza.
Czekalińska Czesława, Ciechanów, Koszysta.
Dagajew Bagieńska Cz., Rembertów, Złotogłów.
Dawidowa Wanda, Sarny, Czerw. Krzyż.
Danilewicz Leonard, Warszawa, Tomkówka.
Dbałowski Dr. Włodzimierz, Warszawa, Mewa.
Dąbrowska Nadzieja, Godziszów, Czerw. Krzyż.
Dankiewicz Janina, Kraków, Nałęcz.
Drwęski Bronisław z ż., Poznań, Oaza.
Dębicki Janusz, Warszawa, **Maraton.**
Dewiński Mieczysław, Tarn. Góry, Cieszynianka.
Drecki Konrad, Poznań, Morskie Oko.
Dziuban Feliks i Mat., Kraków, H. p. Gewontem.
Dziurmanowa Marja, Baworów, San. Nauczyc.
Dziewulska Marja, Warszawa, Ziemiański.
Dziurzyński Roman, Kraków, H. Sport.
Domin Ilze, Katowice, Zacisze.
Dobrowolski Stanisław, Łódzkie, Morskie Oko.
Downarowicz Antonina, Wilno, Pyszna.
Dwornikowa Marja z c., Andrychów, Promienna.
Dobrowolski Jan, Lwowskie, San. Nauczyc.
Dobrzycki Stanisław z ż., Poznań, Kościelna 8.
Dowgierd Feliks, Rokitno, Tarnowianka.
Dubowski Alfons, Biała, H. p. Gewontem.
Dubowski Kazimierz, Warszawa, Sanitas.
Dubiecka Marja, Kraków, Krzemień.
Ejsmont Jadw. i Karolina, Warszawa, Kubinówka
Engel Olga, Berlin, Nella.
Etienne Aleksandra, Warszawa, Albatros.
Ehrlichowa Stefanja, Kraków, Piast.
Erlichówna Rózia, Będzin, Diana.
Ehrenreich Jan, Kraków, Świt.
Frankenberg Bronisław z ż., Poznań, **Januszek.**
Fränkel Dr. Henryk, Kraków, Przystań.
Flaumenhaft Samuel, Kraków, Mascotte.
Frankiewiczówna Zofja, Warszawa, Oaza.
Faliszewska Marja, Kraków, Polesie.
Freibiszowa Anna, Rydzyna, **Januszek.**
Frenkel Edmund, Łódź, Czerw. Krzyż.
Fernik Halina, Warszawa, Albatros.
Feldmesser Fryda, Kraków, Eldorado.
Freund Celina, Łódź, Mascotte.
Fenigstein Leopold, Warszawa, Diana.
Fenigsztejn Samuel, Warszawa, **Stamary.**
Freund Fryderyk, Kraków, Bristol.
Feliński Kazimierz, Warszawa, **Biały Dom.**
Fetterówna Emilja, Lwów, Warszawianka.
Finkielsztein Pinkus, Włocławek, Zdrój.
Fischmanowa Ita, Łódź, Trzy Róże.
Friedler Anna, Kraków, Gerlach.
Fischer Brunon, Łódź, Strzecha.
Fiszel Szulim z ż., Warszawa, Świt.
Finkelsztajn Izak, Warszawa, Staszeczkówka.
Frischowa Bron. z s., Kraków, Piłsudskiego 64.
Fiszlowicz Majchel, Łódź, Wanda.
Frister Ewa, Kraków, Przełęcz.
Fogiel Jochejwet, Ozorków, Krupówki 35.
Förster Fryderyka, Oświęcim, Ruczaj.
Fryze Stanisława, Kowel, Ciągł., Zwijacz Marja.
Frydrych Bronka, Rawa, Kościel. p. Lipk. Walczak
Frydrych Frania, Tomaszów Maz., Janosik.
Frydrych Perla, Tomaszów M., Kościel. p. Lipk.
Gedroyć Janina, Warszawa, **Radowid.**
Geppert Władysław z ż., Wierzbica, **Konradówka.**
Gercwolf Edzia, Warszawa, Wierchy.
Grzęzińska Lidja, Brodzice, San. Wojskowe.
Grzędziński January, Brodzice, San. Wojskowe.
Gerlicz Karol, Pudliszki, Zacisze.
Getler Władysław, Sosnowiec, Aida.
Grzankowska Hanna, Wola Byk., **Marilor.**
Gajewski Stanisław z ż., Lwów, Złotogłów.
Glanz Betty, Lwów, Ruczaj.
Grabowski Adam, Warszawa, Palace.
Glauberman Dr. Morduch, Warszawa, Bristol.
Grabowski Paweł, Gdynia, Arwa.
Gawroński Zygmunt, Radom, Czerw. Krzyż.
Galitzer Irma, Kraków, Bajadera.
Galkiewicz Janina, Pilzno, Zagłoba.
Grauer Leon, Będzin, Eljaszówka.
Grauer Marja, Będzin, Eljaszówka.
Gdaniec Brunon, Chełmno, Modrzejów.
Grin Mordka, Gliwice, Nella.
Gwiazdówna Zofja, Warszawa, Luna.
Girgoś Szymon, Tarnowatka, Słoneczna.
Grosser Edmund z ż., Łódź, Iwonka.
Głogowski Antoni, Kraków, Krupówki 17ż
Gottel Nadzieja, Sosnowiec, Soplicowo.
Górecka Helena, Kraków, Roztoka.
Górnicki ks. kan. J., Warszawa, Fajkosz d. Bial.
Godziński Józef, Kraków, Piotrkowianka.
Gottheiner Wolf, Wieruszów, Piast.
Grob Dr. Jakób, Lwów, Piast.
Gottlieb Roman z r., Rumunja, H. Europejski.
Gorzecka Marja, Kraków, Czernichowianka.
Gloksin Witold, Warszawa, Tatary, Zwijacz.

Główczewski Józef z ż., Płock, **Maraton.**
Gomanowicz Bronisława, Warszawa, Sanitas.
Goszczyńska Antonina, Warszawa, Lipnica.
Gomóliński Ryszard, Warszawa, Cyganeczka.
Górski Józef, Warszawa, **Kmicic.**
Grodzka Zofja, Warszawa, Promienna.
Grossbart Felicja, Łódź, Morskie Oko.
Grün Mordka, Gleiwitz, Nella.
Gruszkowa Marjanna, Grójec, Sierotka.
Grün Maks, Gleiwitz, Czerw. Dwór.
Gulewicz Leon, Poznań, St. Leśniak.
Gulczyńska Józefa, Zakopane, Pol. Dom Zdr.
Gutmanowa Dorota z s., Kraków, Palace.
Grünbaum Teresa, Łódź, Zagórze.
Gutman Michał, Będzin, Piast.
Grydzewski Mieczysław, Warszawa, H. Europ.
Grzybecki Antoni, Poznańskie, Lipowy Dwór.
Halpern Icek Majer, Piotrków, Dworek.
Hasiewicz Szczęsny, Zalesie, Albatros.
Hahn Artur, Drohobycz, Eljaszówka.
Herse Zofja, Warszawa, **Stamary.**
Herdin Marjan z ż., Bydgoszcz, Zacisze.
Hemplowa Natalja, Warszawa, Arwa.
Hertz Dr. Włodzimierz z ż., Warszawa, Curuśka.
Haendschke ks. Lucjan, Poznań, Zakł. św. Józefa.
Horowiczowa Elza, Siersza, Oaza.
Hollak Jadwiga, Łuck, Czerw. Krzyż.
Holztorpowa Janina, Łąck, Czerw. Krzyż.
Horowitzowa Ż., Lwów, H. Sport.
Honzatko Dr. Miecz. z ż., Lwów, Jasna Pani.
Horowicz Juda z ż., Łódź, Witkiewicza 26.
Horowitzowa Róża z s., Lwów, Oaza.
Homolka Stefan, Warszawa, **Stamary.**
Hozenpud Mieczysł., Warszawa, **Sienkiewiczówka.**
Hornberger Rita, Łódź, Soplicowo.
Hoffman Karol, Katowice, Szkolna, A. Gąsienica.
Hurko Józefa, Parczew, Morskie Oko.
Inis Stefan, Ciechanów, San. Wojskowe.
Istomin Konstanty, Warszawa, **Złoty Róg.**
Idziak Janina, Warszawa, Czerw. Krzyż.
Jarosińska Bronisława, Kraków, Roztoka.
Jankowska Wanda, Łódź, Halina.
Jabłonowska Marja, Bursztyn, **Marilor.**
Jankowska Helena, Warszawa, Bank Polski.
Jarzyński Józef, Katowice, Cieszynianka.
Jackowski Aleksander, Warszawa, **Radowid.**
Jackowski Juljan, Warszawa, Ogrodowa 4.
Jaroszewska Michalina, Poznań, Chramcówki 15.
Jasińska Marja, Lwów, Modrzejów.
Janowski Leon, Katowice, H. Europejski.
Jankowski Edward z ż., Warszawa, **Stamary.**
Jastrzębski Stanisław, Częstochowa, D. Liberaków
Jaroszyńska Elżbieta, Wesoła, Wojciechowo.
Jakowicka Marja, Warszawa, Władysławka.
Jarzyńska Walerja z c., Katowice, Cieszynianka.
Jaegermanowa Zofja, Warszawa, Asłanówka.
Jemiak Jan, Kutno, Ślimakówka.
Jędrzejewski Juljusz, Warszawa, Krystyna.
Jędrzejewski Walenty, Górki Duże, Sierotka.
Jelińska Janina, Warszawa, Kosodrzew.
Jezierska Janina, Warszawa, Sanitas.
Jemiołkowski Konstanty, Warszawa, San. Wojsk.
Jenike Henryk, Warszawa, Nałęcz.
Jopkiewicz Kazimierz, Radom, Zacisze.
Jurkowska Irena, Warszawa, Boruta.
Jugo Leon, Toruń, Urocza.
Kałuża Wawrzyniec, Będzin, Pol. Dom Zdr.
Karłowicz Prakseda, Warszawa, H. p. Gewontem.
Kasprzakówna Hanna, Warszawa, **Stamary.**
Karge Tadeusz z ż., Świecie, Dom Liberaków.
Kahan Paulina Perla z s., Warszawa, Gencjana.
Kasperkiewicz Karolina, Przemyśl, San. Wojsk.
Karpiński Zbigniew, Warszawa, **Marilor.**
Kranas Ludwik z siostrą, Łódź, Janikówka.
Kacenelson Rachela, Łódź, Kujawianka.
Kahan Bina, Skarżysko, Halka.
Kaśkoszowa Jadwiga, Zawiercie, Urocza.
Klaus Władysław, Tarnów, Stella.
Kalicki Feliks, Kraków, Carlton.
Kahan Jakób, Warszawa, Trzy Róże.
Kalmusówna Janina, Kraków, Świt.
Karbowska Jadwiga, Warszawa, Bank Polski.
Kaszewski Jan, Warszawa, **Sienkiewiczówka.**
Krassowska Eugenja, Lwów, San. Wojskowe.
Kamska Małgorzata, Katowice, H. p. Gewontem.
Kaniewska Pelagja, Poznań, Modrzejów.
Kaliszczak Stanisław, Borki, Lida.
Krawczyńska Franc., Wojkowice, Naucz. D. Zdr.
Kamiński Sulima Stanisl., Warszawa, **Radowid.**
Kresch Fela, Jarosław, Chowanna.
Kępiński Józef, Warszawa, San. Wojskowe.
Krzepowska Józefa, Kraków, H. Europejski.
Kleinowa Jadwiga, Dąbrowa Górn., Łubień.
Krzepowska Józefa, Kraków, Murań.
Klichówna Marja, Łódź, Halina.
Kijawski Zygmunt, Warszawa, Lwowianka.
Klimaszajtis Bolesław, Grodno, San. Wojskowe.
Kintys Łucjan, Warszawa, Markiza.
Kliński Dr. Józef, Warszawa, Bristol.
Liesówna Małgorzata, Mikołów, Lipowy Dwór.
Krieser Siegfried, Król. Huta, Anastazja.
Koźmińska Krystyna, Żychlin, Bór.
Kotulski Dr. Ludwik, Warszawa, H. p. Gewontem.
Kochnerowa Dr. Emilja z c., Lwów, Halka.
Kostkiewiczówna Wanda, Lwów, Modrzejów.
Knosalla Karol, Zabrze, **Biały Dom.**
Konarski Jan z ż., Katowice, Ślązaczka.
Korczyńska Jadwiga, Warszawa, H. p. Gewontem.
Kopczyński Tadeusz, Poznań, H. p. Gewontem.
Kłosowicz Kazimierz, Rychwałd, Oleńka.
Kłosińska Marja, Warszawa, Grunwald.
Kornecki Jerzy, Warszawa, Bristol.
Koper Stanisław, Zawiercie, Zakątek.
Kozakiewicz Władysław, Tczew, Wawel.
Korsak Rozalja, Warszawa, **Złoty Róg.**
Korsak Bohdan, Warszawa, **Złoty Róg.**
Kozłowska Zofja, Lublin, San. Wojskowe.
Koś Stanisław, Katowice, Cieszynianka.
Kołat Stanisław, Downary, San. Nauczyc.

Kopczyński Tadeusz, Poznań, Lipowy Dwór.
Konorski Jerzy, Tworki, Staszeczkówka.
Kopczyńska Anna, Warszawa, Goplana.
Kozubowska Felicja, Grudziądz, Modrzejów.
Kordowski Antoni, Warszawa, Pani.
Konorski Stefan, Łódź, Oaza.
Kowalska Zofja, Warszawa, Wawel.
Kowalczewska Paulina, Warszawa, Cieślówka.
Kossek Karol, Król. Huta, Bohdanówka.
Kopeć Bolesław, Modrzejów, Czerw. Krzyż.
Korngold Lusia, Kraków, H. Europejski.
Knoll Markus z ż., Kraków, H. Europejski.
Kohen Rózia, Łódź, Wanda.
Kowalczewski Stanisław, Warszawa, Arka.
Kowalczykowa Pelagja z c., Katowice, Ryś.
Korczyńska Jadwiga, Warszawa, Jordanówka.
Koczur Albin z r., Katowice, Cieszynianka.
Kohn Stanisław, Warszawa, Ruczaj.
Król Szlama, Nolek z r., Łódź, Szkolna, Cymerman
Kordowska Zofja z s., Warszawa, Pani.
Knothe Jerzy, Warszawa, Myszka.
Kornecki Jerzy, Warszawa, **Radowid.**
Kolasiński Józef Karol, Kościerzyna, Pyszna.
Kominkówna Gabrjela, Warszawa, Janka.
Kozon Tadeusz z ż., Warszawa, Oleńka.
Kłossowski Mieczysław, Rawa Maz., Królewianka.
Kochanowska Felicja, Warszawa, Lalka.
Kordasiowa Helena, Bydgoszcz, Biały Dwór.
Kozłowski Dr. Adam z ż., Lwów, H. p. Gewontem.
Klonowski Edward, Katowice, H. p. Gewontem.
Komalska Wanda, Kraków, **Marilor.**
Klonowski Dr. Edward, Katowice, Eden.
Kowalska Adela, Ameryka, Bristol.
Kornacki Roman, Lwów, Warszawianka.
Korkozowicz Jan, Bydgoszcz, Albion.
Kozanecka Bożena, Poznań, Lwowianka.
Kuklińska Zofja, Warszawa, Poranek.
Kluszczyńska Antonina, Włochy, Stamary.
Krucan Michał, Radom, Bank Polski.
Kucfirowa Joanna, Sosnowiec, Piotrkowianka.
Kubacki Kornel, Warszawa, Przełęcz.
Krukinowa Stefanja, Grodno, San. Wojskowe.
Kucharska Jadwiga, Katowice, Przemyślanka.
Krupińska Janina, Warszawa, Morskie Oko.
Kluch Pelagja, Pabjanice, Atlas.
Kucharczukowa Kaz., Strzelna, Złotogłów.
Kucharski Janusz, Poznańskie, **Borek.**
Kubacki Kornel, Warszawa, **Szałas.**
Kubicki Apolinary, Warszawa, Irusia.
Krzyżanowski Lidja, Lwów, Czernichowianka.
Krycer Bajla, Olkusz, Skibówki 17.
Kłys Modest z ż., Pabjanice, Dom Prac. Samorz.
Laxowa Henryka, Kraków, Bajadera.
Langer Sara, Kraków, Chowanna.
Latacz Henryk, W. Hajduki, Czerw. Krzyż.
Lasko Franciszek, Bydgoszcz, **Leśniczanka.**
Lauber Adolf, Tarnów, Lotos.

Lamensdorfówna Helena, Kraków, Bristol.
Landauowa Nusia z c., Kraków, Oaza.
Landfisch Mojżesz, Bochnia, Przystań.
Lewandowski Stefan, Warszawa, H. p. Gewontem.
Lehrfeldowa Antonina, Krechowice, Halka.
Lehman Marta, Siemianowice, Krokus.
Lemberg Arja, Będzin, Granit.
Leibler Dr. Maks, Biała, Przełęcz.
Lewin Rozalja z c., Warszawa, **Maraton.**
Lekman Kurt, Więcbork, San. Nauczyc.
Leoszko Dr. Michał z ż., Warszawa, Biała Róża.
Lewalska Marja z s., Kraków, Bristol.
Leser J. z r., Kraków, Lipnica.
Leppert Bolesław z ż., Warszawa, **Stamary.**
Lewandowska Irena, Łódź, Soplicowo.
Lichtigowa Helena, Kraków, Diana.
Liberska Marja, Łódź, **Renaissance.**
Lisińska Zofja, Wójcice, San. Nauczyc.
Lisowska Łucja, Warszawa, Staszeczkówka.
Littauer Bonkowicz Jerzy, Łuck, Czerw. Krzyż.
Licińska Marja, Buczek W., **Biały Dom.**
Lilien Marja, Lwów, Biały Dwór.
Lipecki Józef, Warszawa, H. p. Gewontem.
Lohman Michalina, Podlasie, Lwowianka.
Luftman Lila, Lwów, Oaza.
Likasiewicz Mikołaj, Łódź, Nałęcz.
Łobaszewska Emilja, Kraków, Krokus.
Łaziński Ks. Aleksander, Jasna Góra, Księżówka.
Łączkowska Szczepańska Br., Warszawa, Iwonka.
Łabętowicz Irena, Warszawa, Poranek.
Łażarowicz Jan, Warszawa, **Szałas.**
Łopuszański Eugenjusz, Łódź, Morskie Oko.
Łukasiewicz Stanisław, Warszawa, Lunieczka.
Łoskot Henryk, Krzykosy, Oleńka.
Łaszkiewicz Kazimierz, Łódź, Lalka.
Łysakowska Kamila, Radom, Walówka.
Łebkowski Leon, Warszawa, **Szałas.**
Łukasik Aleksander, Lwów, **Stamary.**
Ładzianka Irena, Warszawa, **Radowid.**
Maksymowicz Jan, Łódź, Krzemień.
Malinowska Zofja, Łowicz, Tatry.
Marszałkówna Helena, Krakowskie, H. p. Gewontem.
Maniecka Klementyna, Jedlicze, Pod Gubałówką.
Markiewicz Józef, Środa, Orlątko.
Matuszewski Roman, Poznań, Baszta.
Maryjan Stanisław, Kraków, Baszta.
Matuszewski Aleksander, Poznań, Warszawianka.
Mazurkówna Stanisława, Poznań, Warszawianka.
Maćkowiak Stanisław, Poznań, **Stamary.**
Manheimer Gusta z c., Kraków, Mascotte.
Marcinkowski Jan, Kraków, San. Wojskowe.
Mazanowska Halina z c., Bydgoszcz, Żywcz. Marusarz.
Marzycka Jadwiga, Jaworsko, San. Nauczyc.
Marek Ludwik, Garki, **Victoria.**

Maciak Tomasz, Nowogródzkie, Pol. Dom. Zdr.
Masłowski Jan Miecz., Warszawa, **Stamary.**
Macudziński Dr. Bolesław, Kraków, Morskie Oko.
Majewska Julja, Warszawa, Morskie Oko.
Maciejowska Janina, Płock, Czerw. Krzyż.
Magazanik Sara, Warszawa, Wierchy.
Maćkowiak Irena i Stan., Poznań, Oaza.
Maniewska Urszula, Poznań, **Sienkiewiczówka.**
Maresiński Wład. z ż., Kraków, Jordanówka.
Marska Amelja, Grodzisk Maz., Sędzimirówka.
Mazur Bolesław, Sosnowiec, Lunieczka.
Maleszewska Jadwiga, Warszawa, Bristol.
Majewska Marja z r., Pruszków, Boruta.
Markiewicz Kazimierz, Warszawa, Rzymianka.
Malinowska Zofja, Bydgoszcz, San. Dr. Łotockiego.
Maciejewska Janina, Śmigiel, Błękitna.
Macherówna Aleksandra, Łódź, Sędzimirówka.
Majewska Julja, Warszawa, Lwowianka.
Meyerówna Wanda, Bydgoszcz, Jagienka.
Mekkel Seweryn, Warszawa, Adela.
Menze Gertruda, Poznańskie, H. p. Gewontem.
Mlekus Stanko, Maribor, Hanka.
Meissnerowa Zajączkowska Kaz., Warszawa, Roztoka.
Michalski Czesław, Warszawa, Jerzewo.
Michałowski Władysław, Sosnowiec, Nella.
Michalczykówna Helena, Katowice, Cieszynianka.
Mikke Zofja, Warszawa, Albion.
Michola Michalina, Łódź, Kamila.
Michałowski Władysław, Sosnowiec, Czerw. Dwór.
Mittelstaedt Zygmunt, Lisewo, Lipowy Dwór.
Mierosławska Krystyna, Inowrocław, Nietwoja.
Michałek Stanisław, Krotoszyn, St. Polana 19.
Mirocki Dr. Adam z ż., Kraków, **Maraton.**
Michalski Dr. Jerzy, Warszawa, Morskie Oko.
Moncer Bohdan, Augustynów, Albion.
Mikke Zofja, Warszawa, Bajadera.
Miodońska Zofja z c., Szopienice, Aida.
Morstinowa Helena, Kowary, Odrobinka.
Monlaurent Helena, Warszawa, **Maraton.**
Mróz Florjan, Samejki, Atma.
Mościcki Mikołaj, Warszawa, H. Europejski.
Mosler Elli z c., Świętochłowice, Smereków.
Mosiewiczowa Marja, Kraków, San. Nauczyc.
Moszczeński Jan, Poznań, Carlton.
Munk Helena, Łódź, Chowanna.
Musiałkowska Marcela, Warszawa, Irusia.
Mühlstein Gustawa, Tomaszów Maz., Świt.
Mülsztejn Zygmunt, Kraków, Ruczaj.
Muszyńska Ludmiła, Przemyśl, San. Wojskowe.
Mückówna Eugenja, Warszawa, Władysławka.
Muszyński Dr. Stanisław, Częstochowa, Bristol.
Myszkiewicz Stefan, Kobylice, Bristol.
Nakoniecznikoff Irena, Przemyśl, San. Wojskowe.
Nagrodkiewicz Ks. Wacław, Wierzbnik, Księżówka.
Nazarewicz Lidja, Katowice, Poznaianka.
Nagraba Józef, Kraków, Helenka.
Nemyczko Karol, Tarnów, **Wersal.**
Niemcówna Helena, Rudniki, Asłanówka.
Nieścierowicz Władysław, Zabłocie, Sanato.
Niegowska Tatjana, Grudziądz, San. Wojskowe.
Niemyski Anatol, Chełm Lub., Markiza.
Niepokojczycki Tadeusz z ż., Grodziec, Rzymianka.
Niziński Janusz, Warszawa, Albion.
Niedziela Anna, Warszawa, Żywcz., A Grubarz.
Nowiński Wacław, Lublin, **Śnieżka.**
Nowakowski Tempka Dr. Z., Kraków, Lwowianka.
Nowakowska Janina, Poznań, Jordanówka.
Nowacka Wiktorja, Równe, Biały Dwór.
Nowakowski Dr. Kazim. z ż., Poznań, Imperial.
Nowicka Natalja z r., Wielkie Garbary, Urocza.
Ochsner Gertruda, Biała, H. p. Gewontem.
Osuchowski Marjan, Kutno, Ślimakówka.
Ossowski Jan, Warszawa, Ryś.
Orglerówna Jadwiga, Mysłowice, Smereków.
Ossowski Wincenty, Warszawa, **Stamary.**
Odrobiński Bolesław z ż., Bartagi, Olimpjada.
Oczepowski Łucjan, Drobiczyn, Królewianka.
Okulicz Stanisław, Warszawa, **Konradówka.**
Ogorzałkówna Janina, Kraków, Szopenówka.
Owczarska Janina, Kalisz, **Maraton.**
Olbrycht Dr. Jan z ż., Kraków, **Stamary.**
Oleksiewiczówna Henryka, Warszawa, Zacisze.
Ostry Józef, Sosnowiec, Przełęcz.
Obidzińska Wanda, Wilno, San. Wojskowe.
Oszczakiewicz Romana, Nowy Dwór, San. Wojsk.
Olszewski Józef Marjan, Łódź, H. p. Gewontem.
Oleńska Halina, Biłgoraj, Oksza.
Olęderczyk Felicja, Śmigiel, Błękitna.
Pawełczak Nestor, Warszawa, Lwowianka.
Paskowa Marja, Kraków, Sanato.
Pasikowska Władysława, Konin, San. Wojskowe.
Palton Minet Belhune, Londyn, Bristol.
Paśniczkowa Wacława, Lublin, San. Nauczyc.
Parzyńska Janina, Warszawa, Biały Dwór.
Pachnia Józef, Poznań, Ciągłówka, Karpiel.
Palenker Dr. Jakób, Kraków, Morskie Oko.
Pawlak Teresa, Łódź, Szkolna, A. Gąsienica.
Paszkowicz Hanna, Warszawa, Jerzewo.
Plage Wiera, Piaseczno, **Szałas.**
Plater Hr. Zygmunt, Rytwiany, Morskie Oko.
Pemper Jakób, Podgórze, Kasprusie 30.
Przeorski Wacław z r., Warszawa, **Maraton.**
Penda Helena, Warszawa, H. Europejski.
Pretschówna Emma, Warszawa, Mołodów.
Pszenicka Monika, Warszawa, Staszeczkówka.
Paetzowa Walerja z c., Poznań, **Śnieżka.**
Pleszowski Dr. Jan, Kraków, Palace.
Przewrocki Jan, Przemyśl, Irusia.
Preits Kazimierz, Warszawa, **Kmicic.**
Peżański Aleksander, Lwów, H. Europejski.
Piskorski Seweryn, Częstochowa, **Wersal.**
Pierzchalska Łucja, Warszawa, Cz. Krzyż.
Piotrowska Anna, Dąbr. Górn., Albion.
Pietrzakowa Scholastyka, Wilno, San. Wojsk.
Pietrzak Jan, Wilno, San. Wojskowe.
Pilecka Helena, Warszawa, Jasna Pani.
Pieniążkówna Janina, Osielec, San. Nauczyc.
Pietruszka Marcin, Warszawa, Adela.
Piotrowska Agnieszka, Kończyce, Oleńka.
Piekarniakowa Janina, Złoczów, San. Wojskowe.
Piwońska Alicja, Lwów, Rzymianka.
Piestruszyński Karol, Łódź, **Radowid.**

Pogorzelski Feliks, Nowy Bytom, Ciągł., Karpiel.
Pokczasky Janusz, Bydgoszcz, Carlton.
Podolska Marja, Warszawa, San. Wojskowe.
Proń Cecylja, Kraków, Chyc Kowal.
Pelitowa Irena, Chrósty Stare, San. Nauczyc.
Polczyńska Janta Roman, Zabiczyn, **Maraton.**
Pokrejko Jan, Wodzisław, Janówka.
Pokrzywnicki Michał, Radom, **Stamary.**
Podwiński Wacław, Warszawa, **Sienkiewiczówka.**
Pozmantur Artur, Będzin, Uciecha.
Poczynkówna Helena, Prokocim Krzemień.
Puchajdowa Wanda, Chełm, Polic. Dom Zdr.
Pusłowski Ksawery z ż., Lwów, **Marilor.**
Pyrlikowa Elfryda, Szarlej, Poranek.
Przybylski Antoni, Czachorowo, H. Sport.
Przybuska Marja, Kielce, **Victoria.**
Przybecki Antoni, Poznańskie, Lipowy Dwór.
Przywarski Wojciech, Warszawa, San. Wojskowe.
Rajsman Hela, Kielce, Szymony, Groblowa.
Radgowski Dr. Bożydar z ż., Warszawa, Tanwja.
Raczkowska Marja, Poznań, **Radowid.**
Ratyńska Helena, Warszawa, Promienna.
Rajczyk Kazimierz, Zawiercie, Dom Prac. Samorz.
Raciarski Jakób, Warszawa, Granit.
Rachwald Aleks. Ewald, Warszawa, Janówka.
Raźniewski Leon, Wilno, Sanitas.
Rawicki Józef, Łódź, Świt.
Raźniewska Zofja, Grodziec, Lwowianka.
Rabinowicz Anna, Wilno, Krupówki 35.
Raczkowski Karol, Poznań, **Radowid.**
Radzińska Emilja, Warszawa, Morskie Oko.
Rechnic Leon, Będzin, Świt.
Reising Łucja, Warszawa, **Radowid.**
Rewenko Marja, Łuck, San. Nauczyc.
Riesenbach Jakób, Przeworsk, Dworek.
Riessowa Genowefa, Kraków, Jasna Pani.
Rozenblat Irena, Łódź, Oaza.
Römmel Marja, Lwów, Brsitol.
Rogaczewski Bolesław, Warszawa, Arwa.
Romanowski Mieczysław z ż., Lwów, Asłanówka.
Rozwadowska Jordan Helena, Pieskowice, Junka.
Romańczukowa Anna, Słonim, San. Wojskowe.
Rosiński Dr. Stefan, Poznań, Tadzikówka.
Rozental Mordhai, Białystok, Granit.
Rotkel Wanda, Warszawa, Urszulanki.
Rozenblat Helena, Łódź, Anastazja.
Ronikierówna Hr. Antonina, Warszawa, Nałęcz.
Rossal Albert z ż., Wyszogród, Morskie Oko.
Rzuchowska Celina, Kielce, Perełka.
Rubinowa Anna, Lwów, Jordanówka.
Rutkowska Wład. z wn., Kraków, o/stacji Chyc.
Rudnicka Stanisława, Grudziądz, Złotogłów.
Rupniewska Stanisława, Lublin, Limba.
Russak Stanisław, Radom, Czerw. Krzyż.
Rudolfówna Halina, Warszawa, Ryś.
Rutkowski Walerjan, Korzykosy, Albion.
Ruppert Wanda, Łódź, Biały Dworek.
Ruszczycówna Janina, Warszawa, H. p. Gewontem.
Ryszard Stanisław z ż., Kraków, Morskie Oko.
Ryłkówna Hanna, Warszawa, Zośka.
Rybowski Roman, Łódź, Odrodzenie.
Sapieha Ks. Paweł z ż., Bilcze Złote, **Maraton.**
Sawicka Bronisława, Poznań, Zawory.
Swatówna Aleksandra, Warszawa, Sanitas.
Skarbiński Eugenjusz z ż., Kraków, Morskie Oko.
Sadowski Mierosław, Siemianowice, Grunwald.
Saski Wacław, Radom, Belladonna.
Serwiński Zdzisław, Warszawa, **Radowid.**
Sebyła Władysław, Warszawa, Atlas.
Selinger Dawid z s., Szczakowa, Krzesanica.
Sercarzówna Czesława, Będzin, Piast.
Sielawko Romuald, Nieśwież, Nowa.
Siemaszko Bronisława, Warszawa, Swoboda.
Skiślewicz Jan, Stryj, Atlas.
Splichalówna Helena, Kraków, Jordanówka.
Spiegelglas Ignacy, Zamość, Adela.
Świderska Sabina, Skierniewice, Czerw. Dwór.
Śliwa Roman, Warszawa, San. Wojskowe.
Spira Dawid z ż., Kraków, Olimpiada.
Siódmakowa Róża, Kraków, Wierchy.
Sikorska Czesława, Żabikowo St., H. p. Gewontem.
Spiżewski Jan, Zoznań, Włodka.
Sikorski Mieczysław, Lwów, Królewianka.
Sicińska Marja, Buczek Wielki, **Biały Dom.**
Sielska Wanda, Inowrocław, Arwa.
Śliwakówna Stefanja, Podwysokie, Ciągł., Karpiel.
Sroczyńska Krystyna, Warszawa, Ustronie.
Smoleń Dr. Władysław, Gdynia, Morskie Oko.
Słomiński Stefan, Warszawa, Staszeczkówka.
Soldinger Antoni, Kraków, w górach.
Sołtys Antoni, Lwów, Janka.
Sołtysówna Janina, Lwów, Janka.
Skoczyńska Janina, Warszawa, **Maraton.**
Słomka Tadeusz, Ostrów Pozn., Bank Polski.
Solarski Stanisław, Kraków, Koziańscy.
Suszyński Dr. Stanisław, Inowrocław, B. Dworek.
Surwiłłowa Halina, Warszawa, Jerzewo.
Suska Eugenja, Łask, **Renaissance.**
Suder Magdalena, Kraków, Piłsudskiego. Pollak.
Sułkowski Józef, Poznań, Carlton.
Supiński Dr. Wiktor, Warszawa, Morskie Oko.*
Spychalska Eleonora, Poznań, San. Wojskowe.
Skrzyńska Helena z c., Kraków, **Stamary.**
Sypniewska Marja, Warszawa, Cieślówka.
Szajnowa Ina, Będzin, Diana.
Schmajke Miecz. z ż., Warszawa, Niespodzianka.
Szpakowicz Czesław, Warszawa, H. p. Gewontem.
Schmar Jan, Lwów, **Stamary.**
Szmidt Marta, Warszawa, Nella.
Schenkerówna Marja, Kraków, Bajadera.
Szeszmincew Eugenja, Trepy, Wojciechowo.
Schenker Zygmunt, Kraków, Przystań.
Szczygielski Cezary, Warszawa, H. Sport.
Szuliński Kazimierz z ż., Warszawa, **Kmicic.**
Szomańska Eugenja, Warszawa, Albion.
Szakow Bella, Warszawa, H. Europejski.
Szemiotówna Felicja, Warszawa, Czerw. Krzyż.
Szulczewska Wiera, Zagórze, **Szałas.**
Szmilowski Erwin, Katowice, Morskie Oko.
Szmulowicz Henryk, Łódź, Morskie Oko.
Schwarz Henryk, Drohobycz, Eljaszówka.
Szamerowa Róża, Warszawa, Przełęcz.
Szylkrot Małka Rajzla, Chełm, Aida.
Schwarzkopf Józef Aleks., Tarnów, **Śnieżka.**
Sztyler Karol Waldemar, Sosnowiec, Morskie Oko.
Szymanowski Karol, Warszawa, Atma.
Szydziakowa Stanisława, Radomsko, San. Nauczyc.
Szczepańska Łaczkowska Br., Warszawa, Iwonka.
Schönfeld Natan, Stryj, Mascotte.
Schreiber Dr. Henryk z s., Kraków, Palace.
Szmojsz Elka z s., Warszawa, Eldorado.
Szaniawska Jemosza H., Warszawa, Zacisze.
Szułdrzyńska Zofja, Sierniki, Ukrainka.
Szubiak Józef, Biłgoraj, San. Dr. Łotockiego.
Szramka Konrad Jan, Chełm, San. Dr. Łotockiego.
Szwed Jan, Warszawa, San. Wojskowe.
Szczekowska Halina, Warszawa, Biały Dworek.
Szancerowa Wanda, Włodzimierz, Krzemień.
Szapu Szymon z ż., Kraków, Przystań.
Szapiro Dora, Stary Sącz, Przystań.
Sztyler Karol W., Sosnowiec, Hajduczek.
Szmuk Wanda, Warszawa, **Kmicic.**
Stonawski Dr. Edward, Bielsko, H. p. Gewontem.
Stachurski Józef, Toruń, Czerw. Krzyż.
Stern Jadwiga z c., Borysław, H. Sport.
Strurzyk Aniela, Bilcze Złote, **Maraton.**
Stankiewicz Marja, Drohiczyn, Królewianka.
Stokalicz Paulina z c., Łuck, Goplana.
Staniszewska Janina z c., Warszawa, **Maraton.**
Stefanowska Jadwiga, Warszawa, Sanitas.
Stanuch Władysław, Pancewnik, Sanitas.
Stpiczyńska Marja z s., Warszawa, **Biały Dom.**
Strum Izak, Kraków, Zagórze.
Stańczukówna Regina, Białostockie, **Leśniczanka.**
Stefek Dr. Stanisław, Katowice, **Wersal.**
Strzelichowska M., Kraków, Szkolna, A. Gąsien.
Stępkowska Walerja, Sanok, San. Wojsk.
Stonarski Władysław, Chełm, San. Wojsk.
Stecewicz Mieczysław, Stołpce, San. Wojsk.
Stiel Marek, Bochnia, Przystań.
Tabor Dr. Wojciech, Warszawa, Sanato.
Trachimowicz Stanisław, Kraśnik, San. Wojsk.
Tabiszewska Ela, Dobiesławice, Nietwoja.
Twardowski Juljusz z ż., Lwów, Murań.
Trapszo Tadeusz, Warszawa, **Stamary.**
Trattner Oskar, Kraków, H. p. Gewontem.
Trepczyńska Aleksandra, Łódź, Stella.
Thimm Teodozy, Gdańsk, H. Sport.
Tobiaszówna Jadwiga, Lwów, **Stamary.**
Totuszyńska Aniela, Stanisławów, Morskie Oko.
Tworkowski Ks. Stan., Warszawa, Księżówka.
Tomaszewska Justyna z c., Warszawa, Margot.
Totuszyńska Aniela, Stanisławów, Zamoyskiego 2.
Toporski Karol, Kielce, H. p. Gewontem.
Troskolański A. Tad., Warszawa, Szopenówka.
Tuchendlerówna Blanka, Warszawa, Jasna Pani.
Tuckerowa Kamila, Przemyśl, San. Wojsk.
Tyger Doba, Łódź, Wanda.
Ulasiński Mieczysław z ż., Sosnowiec, Imperial.
Ucieklak Antoni, Częstochowa, Góralka.
Urban Paweł, Grodziec, Rzymianka.
Vorbrodt Mieczysław, Kraków, Czernichowianka.
Vogler Mina, Kraków, Przełęcz.
Warsztacki Szmul, Łódź, Anastazja.
Waciewicz Janisław, Warszawa, Albatros.
Wąsik Antoni, Warszawa, Zagłoba.
Walterscheid Fryderyk, Warszawa, Bristol.
Wachter Marjan, Kraków, Mascotte.
Waśkowska Władysława, Warszawa, Poranek.
Waliowa Janina, Łódź, Sanitas.
Walterscheid Fred. W., Warszawa, Carlton.
Wajcenberg Marja, Będzin, Uciecha.
Wargocka Zofja, Katowice, Imperial.
Walicki Jan, Łódzkie, Żychoniówka.
Warchiwker Lajb z ż., Warszawa, **Wersal.**
Wajnbaum Leja, Turek, Szymony Groblowy.
Weingott Dr. Tad., Warszawa, Grunwald.
Węgrzynówna Marja, Krosno, Ciągł., St. Karpiel.
Weroliger Estera, Łódź, Zagórze.
Wernikowa Irena, Warszawa, Wawel.
Węgrzecki Zdzisław, Warszawa, H. Sport.
Wegmaster Zacharjasz, Łódź, Diana.
Weinstadt Marja, Warszawa, Krupówki 35.
Wesołowski Bolesław, Solec, San. Naucz.
Weber Wacław, Warszawa, Adela.
Weingrün Zygmunt, Katowice, Diana.
Weingarten Markus, Tarnów, H. p. Gewontem.
Weiss Szymon z ż., Bielsko, Świt.
Węgrzecki Tadeusz, Szarkowszczyzna, **Śnieżka.**
Werner Bogusław, Seweryn, Lwowianka.
Wischnitzerowa Stella z c., Katowice, Halka.
Wizańska Ania, Łódź, Granit.
Winiarska Wikt. Gizela, Kraków, Krup., d. Krzys.
Wiener Ewa z c., Łódź, Kościeliska 33.
Wilimowski Stanisław z ż., Warszawa, Skaut.
Witkowski Kazimierz, Poznań, Zośka.
Winokur Raja, Lwów, Gencjana.
Wiśniewski Władysław, Tarnów, **Leśniczanka.**
Wietrzykowski Ks. Al., Ostrów Wkp., Księżówka.
Więcek Ludwika, Lwów, Jasna Pani.
Willerowa Stanisława, Łęczno, San. Naucz.
Wierucka Janina i Juljusz, Warsz., **Przedświt.**
Wilmanek Marjan, Kraków, Orawianka.
Winterstein Dr. Alfred, Kraków, H. Europejski.
Wiesiłowska Janina, Łódź, Żychoniówka.
Wiśniewska Jadwiga, Warszawa, Gencjana.
Wielika Helena, Warszawa, Anastazja.
Wielowieyski Kazimierz, Olejowa Kr., **Marilor.**
Wisłocki Mieczysław, Warszawa, Bajadera.
Winterstein Dr. Alfred, Kraków, Murań.
Wiżańska Ania, Łódź, Anastazja.
Woyciechowski Zygmunt, Warszawa, Carlton.
Wołowski Wojciech, Warszawa, Krzysia.
Wolfke Aniela Hal., Paryż, Palace.
Wolska Irena, Broniszów, Stella.
Wojcikówna Helena, Tarnów, Czerw. Krzyż.
Wolski Marceli Jerzy, St. Tomaszów, **Wersal.**
Wojnar Władysław, Krosno, Góralka.
Wrzoskówna Genowefa, Stara Wieś, Odrodzenie.
Wojciechowska Stanisława, Bochnia, San. Naucz.
Wojtasikowa Teodozja, Będzin, San. Wojsk.
Wójcikowa Janina, Warszawa, San. Wojsk.
Woźniak Franciszek, Poznań, Włodka.
Wojciechowska Zofja, Błaszki, Polesie.
Wodzicko Rena z c., Bielsko, Eden.
Włodarczyk Karol, Zabierzów, Lwowianka.
Wojnowa Zofja, Rawicz, Osmolski, Strażyska.
Wysocka Otylja, Mysłowice, Cieszynianka.
Wyrzykowski Stanisł. z ż., Warszawa, Bajadera.
Wyżykowski Dr. Stan. z ż., Warszawa, Mewa.
Zaremba Zbigniew, Kraków, Hp. Gewontem.
Zaborowski Konstanty, Wilno, **Sienkiewiczówka.**
Zawisza Stanisław, Warszawa, Olimpjada.
Zacharski Józef, Warszawa, Sanitas.
Żakawski Zygmunt, Józków, Oaza.
Zarzycka Hanna, Warszawa, **Sienkiewiczówka.**
Zaborowska Jadwiga, Warszawa, Włodka.
Zantman Eugenjusz z ż., Warszawa, Biały Dworek.
Zajączkowska Meissnerowa Kaz., Warszawa, Roztoka.
Zgajewska Janina, Sosnowiec, St. Polana 36.
Zagórski Leonard, Zwiniarz, Promienna.
Zamkowski Marek z ż., Brześć, Sienkiew. Gałek.
Zembrzuski Bohdan z ż., Warszawa, Wojciechowo.
Zembal Stanisław, Kraków, H. Sport.
Zieliński Dr. Leon, Warszawa, Cicha, Bystre.
Zbierańska Helena, Leszno, Poznanianka.
Zimels Duśka, St. Sącz, Przystań.
Zdziechowska Franciszka, Łódź, Paryżanka.
Zollman Józef, Warszawa, Diana.
Zuski Włodzimierz, Kraków, **Kmicic.**
Zusman Dorka, Warszawa, Eldorado.
Zylla Jan z ż., Katowice, H. Europejski.
Żeleński Stefan, Kraków, **Konradówka.**
Żmijewska Marja, Warszawa, Albatros.
Żabski Kazimierz, Trembowla, Bel-Ami.
Żukowa Julja z c., Lubaczów, **Leśniczanka.**
Żakowski Zygmunt, Józków, Oaza.

Adres Redakcji i Administracji: Zakopane — Składnica Gremjum pensjonatów, ul. Witkiewicza, **telefon Nr. 581.**

Wydawca: Maksymiljan Skibiński. Zakopane. — Redaktor naczelny i odpowiedz.: Dr. Józef Żychoń. Zakopane. Drukarnia Pawła Mitręgi w Cieszynie.